„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Препослано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 187. У НОВОМ САДУ У УТОРАК 30. НОВЕМБРА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Против сремског збора.

Из Митровице долази овакі брзојав: „Из поузданог извора дознадох, да предстојници добише налог, довести своје људе у Митровицу и осујетити цел збор.“

Ако је ово истина, а брзојав долази са таке стране, да морамо веровати, онда питамо: Је ли ово заузимањем „српског клуба“ или „српског бана“?

И ако гг. предстојници у истини покушају, што брзојав каже, онда ће се то записати у најцрњи лист владавине грофа Куена Хедерварија у Хрватској и Славонији.

Збор, који је сазван од преко 200 најугледнијих Срба из Срема, сазван од људи свију странака, биће без сумње веома јако посећен. Нека се нико не вара. Све што мисли и осећа српски, доћи ће.

И ми питамо: Има ли изгледа, да ма ко, доведе толики број Срба из Срема, да осујете цел збор? Има ли икога, ко ће бити у стању да доведе Србе браче из Срема, који ће у већини својој донети закључак, да они као Срби не траже своје школе, не траже равноправност своје вере, свога писма, не траже да их зову именом које им припада, не траже своје народносно обележје.

Да ће Срби у Срему устати против свега тога, може мислити само онај, ко је пао на теме. Не ће они то учинити ни онда, па да употребе ма какву силу против њих.

И ако се у истини иде за тим, онда се и не мисли на правилно саветовање, (јер ће то бити свакоме слободно, па говорио ма у ком правцу), него се мисли, да се са неколико најамника распрштн збор и изазове неред.

Ми смо тврдо уверени, ако се и то покуша, да не ће испасти за руком. Ми смо тврдо уверени, да ће они, који су сазвали тај збор, имати толико хладнокрвности и вештине, да ће умети да осујете намеру неколицине плаћених букача. Плаћених букача велимо, јер знајте, нема Србина, не може га бити, ко не воли своју цркву, школу, језик и име своје, јер ко то не воли, ко би хтео устати против тога, то није Србин.

Ако се дакле и покуша, да се тим начином осујети збор, не ће испасти за руком. Велики одзив Срема, мир и хладнокрвност сазивача, мудро руковођење са збором, допринеће, да се сва изазивања осујете.

Мирно идемо на сусрет сремском збору. Да видимо, може ли бити оно, што је неприродно? Може ли ко ствар удесити тако, да увери и свет, па и сабор Хрватске и Славоније, како Срби Сремци у већини својој, не ће да помогну своју осталу браћу из Хрватске и Славоније, него се баш изјављују против своје цркве, школе, имена, језика и знамења....

То не ће нико бити у стању, никојим средствима. Међутим, и сам покушај је жалостан, јако жалостан, али је и занимљив.

Ако ништа друго, он ће здерати веo с очију оних, који још нису прогледали.

Свак себи.

Крајња левица угарског сабора има у своме програму, да је за Угарску и Аустрију најбоље, да се окану толиких заједничких послова и да не треба да имају ничега заједничког, осим владара Дакле персонална унија!

Сад је посланик Полоњи у име својих једномишљеника изнео у сабору предлог, да се то закључи То је већ корак даље. Ако ништа друго, тај предлог казује, да је та ствар зрелија, но до сад и да јој је дошло време.

У истини и јесте тако! До пре кратког времена сањала је о томе највише крајња левица угарског сабора. Владина странка је то исмевала и сматрала као нешто бунтовничко, што се може извести само револуцијом и против воље Аустрије.

Данас је сасвим друкчије. За време последњих двају година, већ су и најглавнији људи из владине странке морали да помишљају на персоналну унију, а што је још важније: у Аустрији скоро све странке и словенске и чемачке сматрају персоналну унију и прекидање остале заједнице с Угарском, као једини спас. До сад је дакле само једна страна, па и то не сва, говорила о некој „неутоливој мржњи“, и ту су били слаби изгледи за развод, но сад је ево почела и друга страна да изговара те речи.

И нема сумње, време када ће то да се деси, приближило се брзим корацима. И народности Угарске биле су отпочетка противу нагоде, која је склопљена између Аустрије и Угарске године 1867. Та је мисао нашла израза и у бечкеречком програму, где се вели: Побијаћемо XII. зак. чланак, од 1867. год. а то је, поравнање између Аустрије и Угарске, као штетан.

Но нема сумње, да се ово побијање односило у првом реду на народносно питање. То поравнање удешено је међу осталим на основи, да у Аустрији имају политичну превласт Немци, а у Угарској Мађари, над осталим народностима.

Разуме се по себи, да се такво поравнање, осим осталих штетности, није могло допасти народностима, те су тражиле измену законитим путем.

Др. Полит је у својим „Беседама“ нагласио на више места, да он народносно питање не сматра као државоправно питање, већ као питање административно. И он држи, и то изрично каже, да се то питање може решити административним путем.

Сматрамо, да је то становиште скроз погрешно. Хоће ли склоп једне полиглотне државе, а то је државе, у којој има више народности, бити основан на равноправности, или на превласти једне народности, то није питање административно, то је питање државоправно. Само онда, ако се то важно питање реши у основи праведно, може држава напредовати. Само онда, ако се то питање сматра као државоправно, може се оно стално решити, а да не изазива сваки час трзавице. Путем административним не ће се оно никад коренито решити. То су покушали Словени у Аустрији, још под владавином грофа Тафеа, па су насели.

Но и ван овог, XII. зак. чланак од г. 1867. штетан је и у економском погледу, штетан је у опште по самосталност Угарске. И Деак је мислио, да ту самосталност учврсти неким политичким — административним путем, па се показало да не иде.

Оно што су у Угарској мислили да учврсте и рашире тим путем на корист Угарске, то су хтели у Аустрији истим путем да учврсте и прошире на штету Угарске. Обе су се стране превариле и отуд незадовољство и код једних и код других. И поврх свега, у место да се расчисте ствари, дошао је заплет.

Дуализам је чедо компромиса, а сви компромиси су привремени. Они су чеда свога времена, чеда онда постојећег стања. И кад се промену прилике, падају ти компромиси, који не задовољавају никога. Време се од године 1867. јако променуло, управо променуле су се прилике. Аустро-Угарска је израсла из некадањег поравнања. Сад је све кратко и тесно. То осећамо и ми овде, и очи у Аустрији.

Један је културни историчар израчунао, да у току 25—35 година бивају у појединим државама промене. Он је то доказао небројеним примерима из историје. Па је казао и зашто је то. То је зато, што толико времена треба, да дође нов нараштај. Толико времена треба да дођу нови људи, са новим начелима, а изумру стари, који обично врло ватрено бране оно, што су они створили и не могу да се прилагоде новим приликама.

Опште незадовољство и ове честе трзавице јасан је доказ, да се дуализам преживео и да одношај између Аустрије и Угарске треба да постане друкчији, простији и јаснији.

Или — или. Аустро-Угарска најмање може да напредује оваква, каква је данас. Она мора постати ил једна држава, ил две државе. Ил се мора јаче стопити, ил јаче оделити. — У обе стране монархије превлађује тежња, да се Аустрија и Угарска што јаче оделе. И да немају ничега заједничког осим владара и савеза за заједничку одбрану.

Како данас стоје ствари, јасно је, да ће се то и догодити. Та се ствар може донекле одуговлачити, али се не ће моћи спречити.

На прелому.

Преки суд у Србији учинио је онако, како му је наређено из Ниша, и суд се развијао, и пресуда је извршена. И европско дипломатско и јавно мишљење једногласно је осудило ову пресуду. И кад је свако рекао о пресуди своју, како је знао и умео, дошао је на ред да о том пресуди онај, кога се „завера“ и „атентат“ највише тиче.

Народ уме дуго да трпи. Српски народ доказао је у више пута, да уме увреде и неправде да подноси. А сад, кад нам изгледа, да је ствар „завере“ и „атентата“ преврила, сталожила се и силом власти се угушила, сад се буни крв народна.

Окрутна владавина у Србији стегнула је у окове и сенку сваке слободе. Па опет зато стижу неутешни гласови из унутрашњости, да народ негодује о свему оном, што се у последње време догађало. Тајна полиција јавља власницима београдским, да у народу ври . . .

У позоришту мора да иде онако, како редитељ нареди. И у народној скупштини, у којој Милан управља, може ићи онако, како њен управник заповеда. Али с народним осећајима и његовом пресудом, не може нико управљати.

ПОДЛИСТАК

ПРЕД СВАДБОМ.

Капетан барон Дален брзо збаци са себе покривач. Није му било добро: нешто га тишташе у широким грудима.

— Лука, јесу ли донели ципеле? — викну своме момку, који уђе у собу и донесе воде за бријање.

Верни слуга тужан, невесео.

— Јесу, ваше благородство!

— Лука. . . Шта је то? . . Да ниси. . .

У момковим очима заблисташе сузе.

— Зашто то, Лука? Та не идемо на смрт, — тешио га је он. — Живећемо још лепше.

— Тако је, ваше благородство, — одговори Лука и брзо убриса сузе. — Само ће све бити одсад друкчије.

Нека туга прелете преко капетанова лица.

— Да, да зацело, друкчије, — уздахну као за себе. Затим по војнички заповеди момку: — Цивилно одело!

— Да не ћете . . . — блед од страха поче Лука.

— Венчати се у цивилу? — смешкајући се, доврши капетан. Не ћу, не бој се; него морамо још некуда отићи.

Последње речи је изговорио сасвим равнодушно. Па опет је осетио малу забуну

Лука спремаше каву. На лицу му сета, забринутост. У души страшна борба. Осећао је, да му треба казати своме старешини све, али га војничка покорност задржаваше од тога. Неколико пута је већ хтео рећи му, али се увек уздржа. Напослетку се реши и неодлучним гласом, гледајући у шољу с кавом, рече:

— Можда би било боље, да ја с писмом одем тамо, ваше благородство?

Сам се уплаши своје смелости, но капетан се не ражљути Он само порумене и рече:

— Не. Морам сам ићи. Није то ништа; за час ћу бити готов. Не ћу задоцнити на своју свадбу, ни бриге те.

Лука обори главу. Он је своје учинио. Силна писма беху на столу, где већ беше донесена кава. Капетан их само прелете очима. Брзо устаде иза стола Поглед му паде на велики портрет његове невесте. Како је лепа, мила и бајна! И заиста, боље би било можда да пошље Луку. Ова му шетња не беше по вољи. Он би радо изостао. И нежно се осмехну па портрет И зашто је до последњег часа одгађао?

Језа му прође кроз тело. Но брзо се са влада.

— Лука, кочијаша! — оштро подвикну, као да тим хтеде пресећи себи пут, да се више не предомишља.

Лука се промоли кроз прозор и позва кочијаша.

— Ако ме когод устражи, реци, да ћу се одмах вратити.

Кола прођоше неколико улице, па се упутише кроз густе алеје према парку.

Дален искочи из кола и рече кочијашу да чека.

Оборене главе, са рукама у џепу Дален уђе на железна врата, која беху отворена. Пође мало главном стазом, па затим сврну у страну.

Код камене статуе Сатирове стоји девојче, окренуто леђима према путу, којим иђаше Дален Брзо се окрену, и чим чу кораке, пође му на сусрет.

Он јој пружи обе руке.

— Ти си овде, Мила?

— Тако си ти желео, — одговори она гледајући му у очи.

— Морала си чекати? — питаше он са саучешћем.

Озебла је била, чекајући га

— Да, мало сам чекала — рече она и насмеши се, као да би хтела рећи, да то није ништа.

— Сирота! — он је погладн по руменим образима. Она затворила очи и благодарно се смешка.

Сирота! Та реч, која му се омаче са усана, порази и њега самог: тако много беше у њој истине. И још му теже би на души: заиста је — сиротица!

Он уздахну.

— Да, Мила Тешко је живети на свету. Не можеш увек, како би ти хтео.

Она га погледа уплашено, погледом који пита. А он умиљато погладн ручицу њену, као да тим ублажи оштрину својих речи.

— Морамо се опростити, дете моје!

— Опростити! — прошапута она.

Она разрогачи очи од страха и мало се наже на страну.

— Када? — пита, а мало се усправила.

— Зар тако брзо? — А у речима јој видиш неисказани страх.

— Одмах сад. Данас је моја свадба.

Он је очекивао сузе, прекоре. Но она само цикну од бола и не рече ни речи.

— Мислио сам, Мила, да ће то бити најбоље. Што мора бити, мора Најбоље је што пре свршити с тим. То ће мислим, и за тебе најбоље бити.

Она ћути као нема.

— Не мисли, да је то мени лако, — рече. Јоште како је тешко Али ништа на силу! Срећан бих био, да сам могао с тобом век вековати. Како би лепо било, кад бих се са службе враћао у своје гнезданце, где би ме ти, мила моја женица чекала. . . Али не може. .

Она не могаше више издржати. Горко заплака. Сузе јој потоком ударише по образима.

— Опрости, молим те, — прошапта кроз сузе.

Не знам, зашто се извињавала — да ли зато, што није умела скрити своју тугу, или зато, што је морала извадити марамицу, што је, по њену мишљењу, било непристојно.

Милан Обреновић покушавао је, да сузбије народне осећаје и да не чује народне пресуде. Дошао је дотле, да се пред судом Србије сматра сваки онај за противника династије, који је противник Миланов и његових недела.

У том духу није се само судило по судницама, није се само писало по новинама и нису се само доносили закони у народној скупштини, него се почело тако проповедати и по црквама са амвона. Сетимо се само путовања митрополита Инокентија по унутрашњости. Његови „патриотски“ говори и говори његових подручних свештеника, који су их по налогу по црквама држали, истицали су Миланове заслуге за престо и домовину и трудили су се, да тим распаљују народну љубав и привржености према њему.

Напослетку, ево је доспело име Миланово и у молитву, којом ђаци нишке гимназије завршују школска предавања.

И крај свега тога, у народу ври. Милан је заборавио на уречени лов по Угарској и мораде остати у земљи. И хоће ли изнаћи средства, да се врење сталожи?

Миланова насилна владавина пуна је погрешака. Народ знаде за њих и протестовао је у своје време против њих. А неминовна последица њихова била је, да се Милан одрекао престола, а за тим да је и напустио Србију. Недавно пошао је Милан старом стазом својом, и сад је опет на раскрсници.

Погрешке, које је учинио Миланов преки суд, дају се донекле загладити помиловањем. То је најмање, што очекује и с правом захтева целокупно јавно мњење у Европи, које је пресудом прекога суда повређено у свом човечанском и културном поносу.

Но, хоће ли се тиме моћи задовољити повређени народни осећаји? И хоће ли народни суд моћи тиме да превуче копрену заборава преко последњих недела Миланових?

Милан је много пута зајео народ свој до срца. Ни пресудом прекога суда није ни мало мање учинио.

Србија у интересу свом тражи данас, да кривца свију недаћа Србијиних за последњих година, Милана Обреновића казни оном најмањом мером, којом је он својим противницима мерио, а то је жеља свега српског народа, да се раскраљ Милан за увек удали из Србије.

Шумадинац.

Нови Сад, 29. новембра.

Шта је у ствари с патријархом? „Грађанину“ пишу из Будим-пеште: Свако се изненадио, када се разнео глас, да је патријарх Георгије дошао у делегације, да је изабран у одбор за спољне ствари, па да је на послетку примљен у аудијенцију и од самог Његова Величанства Краља. То изненађење је потпуно и оправдано, јер се добро зна, да пређашњи пут није смео да оде у магнатску кућу, бојећи се, да не би пала интерпелација у његовој ствари. Па да л' значи сада, да се патријархова ствар поправила? Не значи.

Случајем дошао сам ово дана у додир са једном угледном личношћу, која је добро информисана у ствари патријарховој и која има дотицаја са меродавним круговима. Иста личност саопштила ми је, да је српски патријарх завршио своју каријеру и да ће након делегација поднети своју оставку ради порушена здравља и повући се у мир. С тога му је избором у делегациони одбор и пружена златна ћуприја, да се лакше повуче.

Сад ће вам бити зацело јасно, за што је патријарх био у делегацијама. С тога, држим, да патријархова афера не ће још дуго времена кињати српску цркву, и једног дана ће се зачути глас, који ће електричном струјом пројурити кроз цело Српство, да је Георгије Бранковић дао оставку и повукао се у заслужени мир.

Ето шта је са патријархом у ствари, а што дознам још ускоро, пожурићу се да вам одмах јавим.

Хрватско-славонски сабор.

У седници од 25. нов. (7. дец.) било је мало посланика, а галерије су биле пуне:

Заступник Јагић осврће се на говор Врбанићев. Треба влади вотирати индемнитет. Ни у једној уставној држави не изговарају се владе, зашто су заостале с предлогом о буџету. Хвали владу, како се брине о благостању народа. Доказ му је његов слињски котар, где још нема глади, али је сиротиња веома велика, па се влада већ распитала, какво стање влада у народу. (Лепо је признати, да је сиротиња веома велика. Али шта има оголео народ отуд, што се влада распитује, како му је?! Прим. ур.) Говорник сматра Угарску и Хрватску за једну државу (вика на левици), јер имају једну круну. Многима смета тај израз „Мађарорсаг“, али је то ствар претераних политичара (Приговарају на левици).

Заступник Миле Старчевић вели, да нема у монархији народа, који је са стањем задовољан. Свему је крив дуализам, из кога је никла нагода, која допушта Мађарима, да раде што хоће против Хрвата. Мађари су наместили данашњу владу, па ће је и скинути, кад им се то свиди. Не види у промени владе добит по Хрватску. Против нагоде је и индемнитета.

Затим се расправљало на дугачко о прешности предлога Жерјавића, да железнички чиновници не буду бирачи. Са 36 гласова против 18 одбијена је прешност предлога.

Председник је заказао седницу за суботу, 27. нов. (9. дец.) о. г.

Рат између Енглеске и Транзвала.

За дан два ће отпочети да се бију одлучне битке између Енглеза и Бура. И то код Ледисмита и Кимберлеја. Нема сумње, да ће исход ових битака бити и од врло велика значаја. Но ма како да ове борбе испадну, једно изгледа већ за сад сигурно, а то је, да ће јужно-афричке државе, Транзвал и Оранж, остати на даље слободне. То су храбри и одважни Бури својим досадањим јунаштвом и својим успесима већ постигли. Нека се све и залепрша енглеска застава на Преторији, досадање горко искуство морало је поучити Енглезе, да они ове две државице не могу задржати под својим јармом. Енглези се до сада морадоше уверити, да би они у тим земљама непрестано морали имати велику војску, од најмање 50 хиљ. војника, која би кадра била спречити сваки покушај одважних Бура, да отресу са себе мрски јарам туђински. Више је но сигурно, да Енглеска није ни сањала, у какву ће опасност довести себе, када је отпочела тако лакомислено овај рат. Да је познавала снагу и спрему Бура, да је могла предочити огромне опасности, и још огромније жртве, она без сумње не би никад ни отпочињала овај рат, већ би увек сто пута рађе зауздала своју неситост и лакомост. И продужење рата имаде по Енглеску само један смер, а тај је, да ма колико толико опере упрљану част своје убојне заставе и ако је могуће, да спречи коначну пропаст своје превласти у јужној Африци.

И посве је вероватно, да ће Енглеска, чим једну одсудну битку добије у Наталу, прокрчити пута преговорима о миру. И вероватно је, да ће Бури пристати на мир, јер они се и онако латише оружја на смрт и живот, само да своју слободу сачувају. И само би један једини случај могао бити, да Бури не приме мир, а то је, ако су се обвезали према урођеницима Натала и Капа, који сви пређоше њима. А те обвезе могу само значити, да се Енглеској превласти учини крај и у тим покрајинама. У томе би случају Енглези морали своје непријатеље потпуно скршити, да дођу до мира. Но и у том случају, тешко да би смели запретити слободи Транзвала и Оранжа.

Но шта ће да буде, ако Кригер потуче Булера? Онда је и Ледисмиту одзвонило, а енглеска војска под генералом Вајтом, 10.000 војника и 500 официра постаће робље. То би био по Енглеску ужасан удар, и она би морала пристати на мир, који Бури понуде, па ма изгубила и Натал и Кап. За дан два ће се дакле на Тугели решити ова значајна битка.

На свима главнијим тачкама бојнога поља журно се спремају оба непријатеља за одсудну борбу. Енглеско је стање врло озбиљно.

Војска генерала Метијена не може још никако да се порави од „познатих својих победа“ код Белмонта, Граспана и Модер-Ривијера. То бејаху Пирове победе, и Енглеска их је платила са 1000 мртвих и рањених. А сам генерал Метијен сад се тек опоравио од задобијене ране. Још се ни данас не примакоше Енглези ни у колико ближе Кимберлеју; у пркос својој снази од 7–8000 војника. Бурске чете још и сад тесно опкољавају варош, а генерал Кронж са јаком војском утврдио се чврсто на висовима Шпицфонтена, и ту чека генерала Метијена. И борба на брегу Лазарету код Кимберлеја свршила се несретно по Енглезе. Пуковник Кекевић, заповедник Кимберлеја, покушао је истога дана, када је генерал Метијен напао на Буре код Модер-Ривијера да испадне из вароши, нападне непријатеља и сједини се са енглеском помоћном војском. Али га храбар непријатељ натраг стерао у варош. Енглеза је доста погинуло и доста рањено, а пао је и сам мајор Скот Турнер, који је заповедао војском, што је из вароши испала. Ако су Бури доиста још разорили и мост на Граспану, у што не треба сумњати, јер признају и сами енглески извештаји, онда је Бурима пошло за руком, да изведу једну врло важну операцију, која може да буде погибелна по Енглезе. Бурима је онда пошло за руком, да заиђу иза леђа непријатељу и да му пресеку сваку свезу и свако појачање. Тиме је у врло велико питање доведен и главан задатак генерала Метијена, а то је: ослобођење Кимберлеја. Па још ако војска генерала Кронжа није тиме ослабљена, већ ако је то извела војска из северног Капланда, онда је стање Метијеново врло критично.

У Капу су Бури за последње време постигли знатне успехе и заузели најважније тачке, као Дортрехт, Штајнсбери и Маресберг. Осим тога побунише се све северне покрајине Капа и придружише се непријатељу. Енглески генерали, Гатакра у Квестовну и Френж у Нау-Порту, једва могу са својом војском да бране железничку пругу, која везује војску генерала Метијена са Капом и Порт Елизабетом. Енглези би могли само са јаком коњаницом да спрече устанак Африканда. Али им је и коњаница и артиљерија овде врло слаба.

У Наталу су Бури напустили све позиције, које су били заузели између Коленза и Пиетер-Марицбурга. Утврдили су се на реци Тугели, ту су разрушили све прелазе, а заузели све јаке позиције. На Тугели стоје 15.000 Бура са 15 топова, под генералом Шалк-Бургером. Друго одељење бурске војске са 10.000 људи, тесно држи Ледисмит опкољен и ужасном паљбом жури, да га на предају примора. Главна помоћна војска енглеска, која стоји под генералом Клеријем и броји 20.000 још непрестано стоји код Фрере између Естурта и Коленза. До сад се живо радило на томе, да се осигура веза међу Дурбаном, што је доиста врло тешко, јер је размак од Фрере до Дурбана 250 километара. И из самих енглеских извештаја види се, да је стање у Ледисмиту очајно. Не само што је бомбардовање ужасно, већ је Енглезима понестало и хране, а и даве их заразне болести. Ако генералу Булеру и Клерију, не пође што пре за руком, да ослободе Ледисмит, његова је судба решена.

Енглези имају да рачунају још са једном огромном тешкоћом. И у Наталу, и у северном делу Капа, и на западној граници, већ сад им иде врло тешко, да своју војску снабдевају с храном. И то сад још, кад им је војска свугде још у свези железничкој. А шта ће да буде тек онда, ако им у току рата пође за руком, да продру у непријатељско земљиште, које је врло бреговито и онда ће непријатељ врло лако пресећи све железничке везе.

У Лондону тек сад упознаше све опасности и недаће. И није чудо, што чекају, као оно озебао сунце што чека, да чују бар о једној одлучној победи своје војске, те да покушају, да што брже боље учине краја овом по њих толико судбоносном рату.

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници угарског сабора од суботе, говорио је Геза Полоњи пуна четири сата. У говору своме на-

---

Она је увек гледала у њему само господина, високог, знатног.

— Мила, — рече јој нежним гласом, у коме беше мало и прекора. — И мени је тако исто тешко.

И, за дивно чудо, она престаде плакати

— Само се не срди на мене Ја сам знала, да ће тако бити. Ти си господин и жениш се госпођицом. То је у реду А ако и теби није лако...

Последње је речи изговорила неодлучно, као да се стиди, но у њима беше нечег поносног. свечаног.

— Није лако, Мила, — рече Дален. И рекао је истину. Кад се спремао на овај последњи састанак, лик његове љубе — изгледао је тако — занео је душу му; у њој не беше места за другу жену: опроштај с Милом беше за њега само непријатна дужност. Но сад је било друкчије И њему би било лакше, да је бол њезин изазвао грубе речи из њених лепих усташца. Али така дирљива преданост судби! Тако схватање мотива његова корака; она жељаше оправдати тај корак!

Пред њим је озебла у танком жакету. А његова невеста ће носити скупоцену хаљину, коју јој је пре два дана поклонио. И њега нешто и нехотице узбуни против невесте му.

Она не беше ни сасвим без срца, ни сасвим ограничена, али би зацело с презрењем гледала Милу, кад би је познавала. А и не би могла бити друкчија. Та сви желе, — и он је до тог часа желео то исто, — да госпођице буду даме, око којих ће облетати светски коњаници.

И осети негодовање против свију кћери из виших кругова. Чим су оне боље од овог малог девојчета, што је уз њега? Она му се и поверила, не питајући, шта ће добити у замену, и сада, кад је дошао да јој рекне: збогом! — она се растаје са иројским спокојством, без и најмањег пребацивања, са човеком, који јој је све узео.

Зашто је свет тако створен? Зашто? Зашто ти жестоки конфликти? Човек би их могао избећи, кад би... Да, кад људи не би били онакви, какви су сад. Но сваки је човек продукат васпитања какво је добио, продукат друштвених обичаја, навика, а и он је проживео у таквим приликама скоро тридесет година...

До тога доба он није подвргавао критици свој живот. Он га је узимао таквим, какав је он био, — и све беше у најлепшем реду. Тек данас, на дан свадбе, виде он, како су бесмислени били услови, под којима је живео. Како је протуприродан растанак његов с Милом. Мислио је пре ће раскинути ту везу, а сад је тек осетио, да је још јаче привезан за њу.

Шта га је вукло к Мили? Њена наивна, здрава свежина освојила га је одједанпут, и никад није ослабио тај утецај. И сад га је осећао! Но било је, осим овога, још мноштво узрока, који потпомагаху утврђење ове свезе. Мила беше увек онаквом, каквом ју је створила природа: умна и пажљива; дражи углађеног васпитања не беше на њој. Он је чешће био рђаво расположен — а она увек показиваше, да је умна и пажљива. За дивно чудо, она га је разумевала. Он се чудио тој способности, прилагодити се његову карактеру, његовим погледима. Она је била сасвим сиров, неискварен материјал, од кога си могао направити под утецајем љубави омиљен, угодан лик.

У њему се бесвесно појави она љубав, коју осећа уметник према своме делу.

Људи који мисле, да овакве свезе показују само лакомисленост и грубу чувственост, задивили би се, кад би случајно завирили у чисту собицу Милину и видели пред собом обичну слику, но њиховим претпоставкама сасвим противну: Мила оправља његове кошуље, а он, капетан, удубио се у изучавање механизма у њеној шивећој машини или милује њену канаринку.

Њихова љубав не престајаше. Свако сретање изазиваше код њих радосно осећање. То је била само невина срећа. И сад наједанпут он је одбацује од себе!...

Како је то сурово!

Он је гледао преда се кроз јутарњу маглу на искаљану и умрљану статуу Венерину, на бледо-зелену и пожутелу траву. Мила је осећала, да су њему ти тренуци врло мучни, врло тешки. Нежно га узе за руку.

— Не тужи због мене, — рече она са необичном срдачношћу. — Та ти си ми дао толико среће, толико блаженства. Целог ћу ти века за то бити захвална. Каква би била моја судба, да се нисам нашла и срела с тобом? Веруј ми, не завидим богатим дамама твога круга, не завидим ни твојој невести. — Осећање поноситe свесности даваше неку свечаност њену свежем, пуном лицу. — Ја шта више мислим, да би их сирота Мила морала сажаљевати. Та већи део твоје љубави узела сам ја, Мила, за увек. Така љубав не јавља се двапут.

— О, Мила, како је тежак наш растанак.

— А ја сам те хтела утешити, — жалостиво прозбори девојче.

— Ти ми раскриваш богатство, које беше само моје, — прошапута он.

Погледа је у лице. Пред њим је она — оне свеже усне, које хоће да се смеше, које задржавају живчану дрхтавицу, — усне, које је он често љубио, оне очи, чудне оне очи, које га гледају са бескрајном покорношћу, — и све то, о, Боже, он гура од себе!

Узе је за руку. На рукама беху рукавице, а он је хтео да узме у своје руке те малене, радине ручице, тако меке, тако нежне!

— Скини рукавице, Мила! — рече он заповеднички.

Она га послуша. Хтеде и она њега замолити, да исто учини, но не смеде одлучити се на таку молбу.

Његове брижно неговане руке, са стринским

пао је на повишење квоте. Напао је у опште што се са Аустријом склапа поравнање и тражи, да се прекине та заједничка управа. И један и други део државе, нека се као засебна целина стара о својим издацима. Напао је и то, како се у Аустрији не ће моћи поравнање законитим путем решити, и како ће се и опет аустријска влада послужити §. 14., а влада угарска ће и опет на то пристати. Како ће и опет доћи круна до тога положаја, да ће сама морати утврдити квоту. Праведан кључ се не ће никад наћи, а по никаквом закону не стоји, да мора бити заједничка спољна политика и заједничка војска. Предлог његов у главном гласи овако: Пошто предложена квота не почива на икаквом тачном рачуну, и пошто ће се Угарска тиме са грдним теретом оптеретити, пошто се у опште не може извести тачна оцена економске снаге, и пошто се преговорима квоте није ништа друго испоставило, већ неправедан саразмер, и пошто се због квотног система илузорним чине многе друге важне државне гаранције, то сабор престаје са тим заједничким односима и установама и одлучује, да се Угарска за трошкове војске и дипломације стара у своме делокругу. И како ће се тиме разрешити заједничко имање, то нека сабори и једне и друге државе утврде у заједничком споразуму начин, на који да Угарска и Аустрија као самосталне државе, што боље осигурају заједнички посед монархије и узајамну обранбену дужност. Овај предлог потписали су сви једанаест чланова Угронове партије.

Парламентарно стање у Аустрији. Чеси су отпочели опструкцију чак и у одбору за поравнање. У одборској седници предложио је председник Билински да се прво узме у претрес предлога о обрачуну, па онда предлози о поравнању. Др Странски се противио овоме. При гласању је предлог Билинскијев победио. За тим се требало приступити избору известиоца о обрачуну, но у томе тренутку напустили младочески чланови одбора дворану, те одбор не мога због недовољног броја гласова, донети законито решење. Седница се морала одгодити на по сата. А кад је опет отворена изабран је посланик Толингер за известиоца. Но овај је изјавио да се избора не може примити, док се са својом странком у том не споразуме. За тим се прешло на другу тачку, а та је на расправу о §. 14. За известиоца по овој ствари изабран је заступник Цидусцицки, који се одмах примио избора, и обећао да ће још у седници од после подне поднети извештај. — Седница је за тим продужена у 3 часа после подне. Заступник Бернрајтер дао је у име Немаца изјаву да се због краткоће времена и прешности прво мора расправљати о обрачуну и квоти, пошто се ова питања морају до краја године решити. За § 14. има се времена, јер то није тако прешна ствар и није везана за извесно време. Но у данашњем раду Словена, види се, да ови хоће обратно да уреде. Наиме прво да изнесу расправу о § 14. која ће без сумње доста времена требати и тиме да осујете расправу и решење о обрачуну и квоти, још у овој години. Стога он улаже протест у име левице против таког поступка. Др Странски тврди, да је предлог Бернрајтеров закашњен. Заст. Толингер изјављује да ће се примити избора за известиоца о обрачуну. Заступник Праде мисли, да се одбор може вратити првашњој ствари и обави сад осујећени избор. Билиски тврди, да се на основу изјаве Толингерове сада може приступити првом избору, и ако је Толингер спреман да одмах поднесе извештај, то њему припада првенство, па онда долази на ред извештај Цидусцицког. И када се поново приступило овом избору, опет се показало, да одбор због недовољног броја гласова не може донети законито решење. И на то је седница одгођена.

О проневери патријарха Бранковића.

Осуђен свештеник. Из Вел. Бечкерека јављају, да је тамошњи суд осудио српског свештеника из Соке, К. Лазића, на три месеца затвора, што је од новца, који је купљен на зидање цркве, проневерио 400 форината. — Даклем због 400 ф. три месеца. А глава цркве, патријарх Георгије, који има мало већих ствари, лепо седи на свом престолу и још гони оне, који му се не допадају. Но ваљда ни то не ће дуго трајати. А ако устраје дуго, не ће бити ни чудо, ако крајња покваренost овлада нашом бедном црквом.

Књижевност.

Некоје новије књиге о Босни и Херцеговини.

I.

Ја сам вам ту скоро имао једну особиту срећу, која се не догађа често, а та је: што сам и без моје наруџбине добио по једној истој пошти три брошире: двије од г. Бож. Никашиновића и једну од г. проте Димитрија Руварца, а сјутра дан и „Одјек, прав. бос. херц. свештенства.“

Доиста риједак случај! Ја ћу се по могућности осврнути на њих, и нарочито посвијетити двије ријечи Руварчевој књизи.

Као што знате, све ове књижице говоре о нашим незгодама у православној цркви, али су различите по садржини и правцу, особито прве три наспрам четврте. Оба споменута господина савјетују бос. херц. народу, да се мане Цариграда и фанара, а прихвати посла, ради сазивања једнога сабора, на коме би се саставио један устав, који би одговарао „истинским потребама народним“. — До душе, предлог није на одмет кад би био и остварљив, јер је то била жоља и свега православнога бос. херц. свештенства, али се на те жеље и потребе није хтело ни да осврне Високопреосв. г. м. Мандић (види „Одјек срп. пр. бос. херц. свештенства“). Да се испод кабанице овијех савјета провлачи једна главна владина намјера, није потребно ни спомињати, и за коју рече г. Божидар на страни 38. своје прве броширице, да је влада у два-три маха досада покушавала да изведе ту намјеру, али јој је труд остао узалудан“. Што су прије није могло успјети, то би се можда успјело на замишљеноме сабору, чему се последњи догађаји приправили нешто бољи терен, особито држање фанара према народу ишло би у прилог тој намјери

Г. Никашиновић живи у Босни, има већ 10—15 година, и без сумње имао је времена да изближе позна наше прилике, јер је био и у владиној и у народној служби, а сад се занима трговином и новинарством. Али је он — чини нам се — још врло млад и брзоног човјек у суђењу ствари. Јер, докле с једне стране у броширама препоручује групирање народа и заједничку борбу, дотле налази за сходно: да се данашње вође измакну и друге ставе пред себе(!). Најпосле је дошао на ту сретну мисао: „да би након све „његове“ и народне борбе, он био први, који би се поклонио г. мин. Калају, а нема сумње, да би могло и „читаво Српство“. — Овдје г. Божидар сам себи противурјечи, јер ко има потребу да се некоме клања, тај не смије водити борбу против онога, коме ће се клањати, нити су ту потребне старе ни нове вође, па ни групирање народа, ни његова борба у заједници против владе. У осталом г. писац изнио нам је слику и тврдњу: да је данашњему зломе и несносноме стању наше цркве понајприје крив у персони г. министар Калај, па онда његова влада и његови „црквени генерали“. — митрополити (израз г. Серафима Перовића, мостарског митрополита.)

Доказујући узалудност изашиљања патриархова егзарха у Босну, ради извођења пониклих спорова, писац оцјењује карактер и држање данашњих митрополита у таким бојама, какве савјесну човјеку не могу бити пријатни ни за око ни за срце. „Ми имадемо — вели — Срба митрополита, и њихов народ не може од њих као од својих синова да добије правога и истинитога извјешћа, а камо ли би један подмитљив Грк — Егзарх поднио патријарху истинито извјешће“? — И ово је једна свједоџба више: да су се митрополити заиста огријешили о правду са својим „лажним“ извјешћима патријарху, ђе су и уобичајени „замотуљци“ били „поспјешна средства“.

Још о њима (митрополитима) вели и ово: „Неки између њих намакли су на своје душе велике грехове; а ти су гресi тако велики, да се испод њих не може видити — не митрополит — него ни човјек“! А ко је узрок, да су митрополити постали тако „велики грешници и нељуди“, о томе нам казује г. писац овако: „Онај успјех, који је највише штетан по наш народ, „постигнут“ је, а то је: између народа и наших митрополита постоји „најгрознија омраза.“ (Даклен је неко нарочито и радио на томе грозноме омражењу! „А чије су заслуге да је дотлен дошло, и ко је тај раздор посијао, ја овдје — вели — не мугу отворено рећи (јер му је „Србобран“ завезао језик) (!). Али мислим да није ни потребно да речем, зна се ко је“.

Кад сам на ове редове наишао, пала су ми на памет неколика случаја и са митрополитом Савом Косанићем, ђе се са извјесне стране доиста покушавало посијати мржњу и неповјерење између њега и народа, и то још одма у почетку његове службе. За примјер навешћемо само први случај. Он се покушао извршити преко једне маркиране особе Ј. Р. Б., који се тога доба истицао као неки вођа и првак цијеле Херцеговине у оквиру окупираном. Год. 1881. он је писао два писма пок. Х. Јови Бесари у Сарајево, у којима му као „патриот“ — „патриоту“ најозбиљније препоручује: да он и сарајевска општина добро очи отворе, и добро пазе на сваки корак новога митрополита, који је потпуно швански човјек и продана душа, па као такови, опасан за народ и за православне. (Доказа та то није никаквих навео.) Г. Јово Бесара предао је оба писма митрополиту Сави, с молбом: да он на њих одговори „патриоту“ како знаде. Узгред буди речено, да је тај господин играо нечасну улогу још у времене устанка херцеговачкога и рата црногорско-турскога, кад је дијелио таин уставима на Суторини, за које се доцније сазнало.

Даље наставља г. Никашиновић. да се у Босни не може све законито спровађати, јер је „управа неуставна, деспотска“. На ово би могли одмах одговорити г. Божидару, ама да чује и г. мин. Калај, да берлински конгрес није повјерио привремену управу над двјема провинцијама једној апсолутној држави, него их је отргао испод деспотске Турске, а повјерио их модерној и уставној Аустроугарској, пак је и због тога баш зло и врло наопако, што се данас у њима управља много деспотскије и тиранскије, него прије. И под таком деспотском управом, ђе постоји неограничена одговорност чиновника према народу почевши од првијех директора, окружника и представника, па до посљедњега писара, џандара, шумара и десетара, који сви као да имаду cartu biancu: да штогод учине, добро су учинили, и да им се свашта вјерује, а народу ништа, — питам г. Никашиновића: може ли се ту и замислити какво групирање и народни сабор, који би створио за народ какав повољан устав? И зар ђаво није подерао на хиљаде језуитских опанака кроз ово 20 година, док је овако зло стање створио у нашој цркви? Послужићемо се и даље ријечима г. писца: „Аустроугарска монархија врло добро знаде, да слободнији закони о зборовима, о скуповима, о заједницама васпитавају народ у његовоме праву и слободи, више него и школа, и баш с тога у Босни и Херцеговини о тијем зборовима и заједницама скоро и не посто е никакви закони, — него мјесто тога у Босни и Херцеговини у најсавршенијем смислу постоји: „divide et regi“. И кад све ово зна и пише г. Божидар, а уз то још и признаје: „да сва зла за нашу цркву, школу и име потичу отален, и да је у задњим годинама било много прилика, да су се поједине општине одупирале нападима, но су увијек пропале, јер су власти све могућечиниле, да се разбије и растроји свака заједница т. ј.: ако је поп покретач обрани — премјести га; ако је учитељ — протјерај га; ако је савјестан чиновник — казни га; ако је грађанин — шиканирај га; ако је грађанин и упливан трговац — задоби га; а тужбе и молбе мањих општина крштене су „издајством“ и „немиром“ (као у сродној земљи, ђе правда царује!) Не могу о овоме, вели, да пишем у дубљој опширности, али да се може изнијети јасна илустрација, колико босанске власти презнају од заједнице и скупова, ево један еклатантан примјер. (Наводи случај: како је г. Јевтановић оглобљен био са 50 фор. што је развијао свечанији дочек г. М. Мандићу, бива personi grati, и помоћнику владину у спровађању његових смјерова!)

Кад човјек прочита оваке тестимоније и свједоџбе, о г. Калају, његовим властима и митрополитима, онда се још више морамо чудити таковом неодређеном предлагању о сазиву некаква сабора и на њему доношења сретнога устава, који у свакоме случају не би био народњи, него искључиво Калајево — Мандићев. А и каква уступка и повластице народ може очекивати са оне стране, одаклен му је и дошла ова невоља и тегоба, кад и сам г. Никашиновић вели: „да свестрани живот цијеле Босне и Херцеговине, па и нас Срба, лежи у рукама једнога човјека — у рукама министра Калаја, за којега може повјест слободно рећи, да је био најмоћнији министар у Европи свога „доба“. (За то му ваљда и називају госпођу „вице-краљицом“, кад је сусретају или испраћају у Босни са пукетима цвијећа!) До душе, г. Калај јесте и силан и пресилан човјек, и повјесница босанска забиљежиће му у биографији: да му је закон био у топузу, а уживање у освети и прогонству срп. народа и српског имена, а у ширењу Хрватства и католичанства; али је повјесница и то казала: „да је народ јака галија“, која је доживила и надживила многе Синан-паше и субаше, пак ће и г. Калаја по оној народној: Невоља редом иде по дружини; жари, пали, удбињски диздаре, док и на твоје дворе редња дође,“ па ако не од људи. а оно ће зацијело од божјега лома и грома!

А да би г. Калај, принуђен народњом „свјешћу и жилавошћу“, бацио коју мрвицу пред „покајуштега грјешника“, који би му потрчао с главом у крило, да га огрије сунце од тога крила, одакле га и бије лед посред срца жива, ми смо више него увјерени, но он би то учинио с рачуном: да „раји“ још више попритегне узде, и под тешким условима за народне прваке и општинаре. Г. Калај, који не трпи на свијету ни чије критике у његову раду, не опрашта лако увреде ни хришћански ни каваљерски.

фамилијарним прстењем увек јој се допадаху. Таких руку у њену кругу она није никад видела. Често је са нежношћу и неким поштовањем гладила те беле прсте, са лепим ноктима, радовала им се, па и изучавала изрезани на прстену грб, како је то лепо!

Далеко, у магли показа се нејасна слика једног радника.

— Мила, ми се морамо растати.

Она покорно климну главом.

— Живи срећно, добра моја девојко, — рече јој он узбуђеним гласом.

Беше му тешко. Ал' је опет одлучио: никакве нежности. У дан свадбе нежност с другом, то би било.... то је уопће неумесно.

Ово је био последњи пут. И он је видео, да усне њене чекају пољубац, и зар јој је могао одбити ову последњу утеху?

— Један пољубац на растанку! — једва изговори он.

Магла их обви, као копреном. И он је пољуби не једанпут, него небројено пута — и образе, и усне, и очи, све .. Никад се тако не љубљаху. Као да су хтели пољупцима једно другом душу извући.

Никога не беше у магли, осим њих. Само Венера и надаље кокетује, а Сатир се смеје. У том тренутку у глави Даленовој блесну мисао: оставити све, и невесту, и сватове, растати се с лепим мундиром, па побећи с Милом у Америку.

Но то беше само тренутни плам у чеду љубави.

На оближњем звонику изби десет. Слабо се чуо звук кроз маглу.

Дален задрхта. У пола дванаест мора ићи да потпише брачни уговор

— Морам се журити!

Пусти је из својих руку. Она не радо отвори очи, као човек, који се буди после слатког сна.

Он нестрпљиво лупну ногом о земљу. А њој се оте:

— Зар ти никад више не ћеш к мени доћи?

То је био узвик очајања, који се отео из дубине ојађеног срца, први слаби спомен на протестовање.

— Не могу. Мила, — једва одговори он.

— Зар те никад не ћу видети? — Дисање јој стало. — Зар никад? И са молбом, у којој беше страха, продужи: — Само то не; смилуј ми се! Допусти ми да те само видим... ма по кат-кад... да те само погледам!.. Бар у први мах. После ћу се навикнути без тебе Но не тако наједанпут... ти не знаш...

Није могла више.

И он је не могаше одгурнути од себе, не давши јој ту скромну утеху, за коју је молила

— Може бити, Мила, — али би боље било, кад не би. Ја ћу покадшто дотркнути и видети, како ти живиш.. Сад збогом!

— Збогом!

Он пође брзо, не осврћући се.

Она гледа за њим, како се све више губи у магли.

Руке је спустила. Мало постојала без кретања, као кип, тако, да се мало разликоваше од камених статуа Венере и Сатира, које поред ње стојаху.

Но затим јој сијну на лицу нада. На пуначким образима и на лепим уснама заигра осмех; а усне тихо, нечујно шапутаху: »Само би да га видим«.

Превео П. Ђурђев.

А ево и за то примјера: Год. 1885. он је живо настојавао, и Бог зна како трудио се преко барона Каличе: да се поред уважења оставке митрополиту Сави не даде ни једне крајцаре пензије, како би му се тиме осветио и коначно га упропастио, што је своју оставку поднио патријарху, а не влади. Но ово му ипак није испало за руком, јер, колико је год пок. Јоаким био слаб и подмитљив човјек (особито његова околина), није хтјео пристати и на таку двоструку неправду, и г. Калај принуђен је био одредити пензију од 3000 форината, коју је митрополит Сава и уживао све до свога преласка у Црну Гору (1888. м. дец.). Још је горе поступио г. Калај према пок. Дионисију тузланском, кад га је овај из Цариграда молио преко патријарха, да се и њему дад· пензија као и митрополиту Игњатију мостарском (данашњем прислушкивалу Каличеву у Фанару). На ту молбу одговорио је г. Калај преко Каличе: „Нека митрополит Дионисије напише јавно изјаву: да је све оно било лаж и измишљотина, што је он ма гдје писао или говорио против владе босанске, пак ћу му одмах дати пензију!“ Ето, тако праште г Калај свакоме. ко му пође уз косу, односно његовој влади и његовим присталицама!

Женско питање у Србији.

У Инђији стигли влакови са свију страна, па их је тамо одреда завејао снег. У чекаоници има путника из свију крајева, већином женскиња, јер су мушки у рестаурацији.

Једна госпођа из Срема ухватила неку госпођу из Београда и ставља на њу сасвим правилну интерпелацију, у ствари прогањања жена у Србији. Пита је:

— Је ли вами познато, госпођо, шта се дешава у Београду са женама? Је ли вами познато, да је ваша влада незаконито прогонила из Србије бившег министра финансије Вујића? А кад му је супруга дошла из Беча у Београд, да обиђе кућу и посвршава приватне послове, њу је полиција ноћу вратила у Земун?

Је ли вам познато и то, да је влада издала наредбу, да се супруга осуђеног Стојана Протића, бившег начелника министарства, прогони из Београда у Смедерево што се и догодило?

Је ли вам познато даље, да је влада наредила, да се жена и кћи осуђеног пуковника Влајка Николића прогнају из Београда у Ваљево, што се такође догодило?

И је ли вам па послетку познато да је влада била наредила, да се и супруга бившег министра Косте Таушановића прогони из Београда у Алексинац, што се није догодило, јер је госпођа изјавила, да се она ни крива ни дужна не да жива прогонити са једног краја Србије на други.

Ако вам је све то познато, шта ви жене мислите радити у тој ствари, кад већ ваши људи не раде ништа? (Опште одобравање у чекаоници).

Доброћудна госпођа из Србије нашла се у чуду. Види се, да јој је незгодно, што и она нема министарско право, те да може одговорити на интерпелацију у току од три месеца. На послетку каже:

— Знате, госпођо, нами у Србији и није све познато. Наше новине о свима тим догађајима не пишу ни речи, па и не знамо, колико је све то истина

Интерпеланткиња из Срема не задовољава се с тим одговором. Каже:

— Ко зна, ваљда су и вас кукавицу протерали из Београда по овој мећави, само не смете да кажете. Др. Владан је све у стању.

У тај мах се јављају и друге говорнице. Једна старија госпођа каже:

— Та ја сам тог човека слушала на једној омладинској скупштини. Пуна су му уста била: »Еманципација жена«, »равноправност женскиња«, а гле сад шта ради, наопако му било, кад се дочепао министарске столице! Прави Индијанац. Тамо, кажу, кад умре муж, спале и жену на његову гробу. Канибал један!

— И сад се он бори за еманципацију жена — каже трећа госпођа заједљиво. — Еманципација жена је у томе, да жене не остану у свему у страни, но да се што више изједначе с мужевима. И др. Владан сигурно мисли: Кад муж постане доктор, онда му жена постаје госпођа докторка; кад муж постане министар, онда му жена постаје госпођа министарка; кад муж постане начелник, онда му жена постаје госпођа начелниковица. А кад муж постане заточеник или изгнаник, онда мисли, да и жена треба да окуси од тога Као што видите у неку руку ипак остварује др Владан своје »омладинске идеале« и решава женско питање у Србији

Госпођа, која је ставила на почетку интерпелацију, узе поново реч и пита госпођу из Србије:

— Ама молим вас, куд то иде? Чак ни Арнаутин не ће ударити на жену. Кад у једној држави стану газити и прогањати жене, то је знак, да тамо нема више правих људи тамо је готова пропаст. Тамо држава иде право у . . .

— Оријент-експрес, Турска — Цариград! — викну кондуктер. који отвори врата.

— И кажите ми, молим вас, како ће се свршити то — пита загрејана интерпеланткиња даље — и где ће та излаза и шта ће бити?

— Још се не може више никуд сад али ће бити скоро Загреб — одговара кондуктер и узе да звони.

— Но, хвала Богу, кад ће већ бити скоро Загреб — узвикује једна госпођа из угла, узима своју торбицу и поче да се спрема . . .

Општи смеј!

Као што видите, некада сазна и профитира човек и онда, кад га на железничкој станици заведе снег

Вести из места и са стране.

Наредба министра трговине. Како католички празник Божић пада у понедељак, а Нова година такођер у исти дан, то је министар трговине дозволио, да све радње, обе недеље у очи тих празника могу бити цео дан отворене.

Милан Стојшић, даровити професор на сомборској срп. учит. шк. како „Садашњост“ пише: наступио је ових дана — како из Сомбора јављају — свој допуст ради лечења оболелог свог грла. Ретко спремног, вредног и савесног наставника овог и симпатичног човека прате жеље многих искрених поштовалаца, као и захвалних му ученика: да нам се што пре здрав на катедру врати. Јер рад његов на препарандији — јединчету нашем, мора се управо епохалним назвати. Од неколико година амо прихватио је г. Стојшић предавање педагошких наука. И он је и овде остао себи досљедан. Но — дух је бодар, али тело је немоћно. Катар, тај тако чести гост учитељски га је опхрвао, те се сада лечи. Искрено му желимо, да се што пре здрав на посао врати, јер школа и учитељство — захвално му већ и за досадањи рад — још много очекује од њега!

Бура на мору. Јављају са Реке, да тамо влада од суботе бура. По улицама не може да се иде. Пловидба по мору је обустављена. Кад је стигла велика морска лађа Лојдова друштва „Марија Валерија“ из Јапана и донела пиринач, једва је за целога дана истоварила четири железничка вагона. У Абацији падао је врло многи снег. Не памти се, да је прошлих година икад тако било. Сви возови долазе касније, но што је заказано. Море је у кварнерском заливу врло немирно. Из Сења јављају, да је тамо бура начинила огромне штете.

За споменик Милошу Великом. У срцу рудничкога округа, у Горњем Милановцу образовао се главни одбор, који скупља и допуњава прилоге, да се подигне споменик Милошу Обреновићу, ослободиоцу Србије. Одбор између осталога пита Србе родољубе: „Треба ли набрајати Милошева херојска дела, као неустрашива ратника и војводе на бојноме пољу и његову необичну државничку мудрост као владара на престолу?“ Српски народ је увек знао поштовати велике људе своје, па нема сумње, да ће се и овом приликом умети да одужи Великоме Милошу.

Телефонска веза између Пеште и Београда. Закључени су преговори између Угарске и српске владе о подизању телефонске везе између Пеште и Београда. За дан два већ ће се отпочети радити на овом послу, и то све до савске ћуприје о угарском трошку. Српска влада дозволила је за то да се телефонска веза проведе кроз Србију, све до Софије, односно Скопља и Цариграда. Телефонска веза између Пеште и Београда биће успостављена већ идућег месеца.

Последње помрачење месеца у овом столећу биће сад у очи суботе и недеље. (4. и 5. т. м.) Помрачење ће бити тако рећи потпуно, јер ће 99 процената месечеве кугле бити покривено. Месец ће ући у сен земљин у 12 сати 44 минута, средину ће достићи у 2 сата 36 минута, а изаћи из земљина сена у 4 сата 7 мин. Како ће тада бити пун месец то ће се ова појава лепо видети на свима крајевима земље, осим на источно азијској обали. Но овога ће пута врло занимљиво бити и због тога, што ће месец при крају свога помрачења покрити и планету Нептун. Ово је први случај, да ће се овај догађај моћи сада лепо видети и слободним оком. У години 1900-тој биће само једно делимично помрачење месеца.

Скинут мост. Између Новог Сада и Петроварадина скинут је понтонски мост.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 29. новембра.

Беч. Краљ је јуче примио у аудијенцију министра председника Села. Сел се пре тога дуже саветовао са грофом Кларијем, Калајем и Голуховским. У вече се вратио натраг у Пешту. У аустријским политичким круговима поговара се, да су у Аустрији закључили спровести поравнање на основу §. 14. и тада ће краљ одредити квоту на по године дана.

Будимпешта. (Саборски извештај). Продужена је дебата о квоти. Министар финансија Лукач одговара на обеду Полоњијеву, као да је он, министар квотном изасланству поднео лажне податке. Одбија напад Полоњијев и пребацује овом, да нема најпростијег појма о томе, како треба овакове рачуне саставити. Министар остаје при својим подацима и рачунима поднетим квотном изасланству и доказује заблуде Полоњијеве. Полоњи изјављује да није хтео да вређа министра, али остаје при својим тврђењима. Министар са захвалношћу узима на знање да га Полоњи није хтео да вређа. И тиме је овај инцеденс завршен. Полоњи је још говорио против предлога Бузата и Талија. Расправа о квоти прекинута је. Барта је образложио своју интерпелацију о повреди реципроцитета и слободи индустрије. Министар Хегедиш је одмах одговорио. Он се обратио на фирму о којој је реч, и ова је одговорила, да се тај догађај у опште није ни збио Барта је очекивао да министар бар порекне вести, које су по новинама изашле у тој ствари. Министар изјављује да је у „Бечкој Слободној Преси“ то опровргнуто, а он је радије хтео, да сачека одговор фирме. Кућа прима одговор министров на знање.

Лондон. Енглези су под генералом Гатакром код Шторнберга претрпели јак пораз. Погинуло је 2 војника, рањено је 9 официра и 17 војника. Девет официра и 596 војника изгубило се. Поговара се, да је енглеска војска била намамљена и преварена. (Енглези признају, да су претрпели јак пораз. Према томе, а и иначе мора се узети, да је оних близу 600 војника заробљено, о којима брзојав вели да су нестали. И чим се извињују тиме, да су били намамљени и преварени, то значи, да су њихови губици морали бити врло велики. Но кад се то узме у обзир, онда се никако не може веровати, да је погинуло само 2 војника. Остали мртви и рањени биће да су остали на бојишту, које су Енглези морали напустити. Пр. У. „З.“)

Трговина.

НОВИ САД, 29. новембра. **Пшеница прве квоће** фор. 7·15—— н. Пшеница средња ф. 7·— до — нов. Пшеница лакша роба фор. 6·80—90 н. Наполица ф. 6·— до — н. Јечам нови ф. 4·80—90 Зоб ф. 4·30—40 Кукуруз у зрну нови фор. 4·10—— стари у зрну ф. ——— нови у клипови ф. 3·——— н. Маст 48 фор Сланина сува 48 фор. дебела паљена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	30—31 нов.	живе мере
„ средњи . .	28—29 нов.	
„ лаки . . .	26—27 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—34 нов. по клгр.
Јагњци	——— фор. по пару.
Овци .	12—16 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

26. новембра било је	0·85	мет.
27 новембра било је	0·88	мет

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

28. новембра (10. децембра) 1899.

Пшеница банатска, стара, квоћа по хектолитру од 72 до 81, цене од 100 килограма од 7 фор. 70 н. до 8 ф. 30 нов.; потиска стара, квоћа по хектолитру од 72 до 81 цена од 100 килограма од 7 ф. 70 н. до 8 ф. 35 нов.; пештанска, стара, квоћа по хект. од 72 до 81, цена од 100 килограма од 7 ф. 65 н. до 8 ф. 30 нов.; бачка, стара квћ. по хкл. од 72 до 77, цена од 100 кгр. од 7 ф. 70 н. до 8 ф. — н.

Раж прве врсте, цена од 100 кгр. од 6 ф. 05 н. до 6 фор 30 нов.

Јечам, за пићу од 100 кгр. од 5 ф. 45 н. до 5 ф. 80 нов

Зоб, цена од 100 кгр. од 5 ф. — н. до 5 ф. 45 н.

Кукуруз стари, цена од 100 кгр. од 5 фор. 30 н. до 5 ф. 65 н.

Репица, цена од 100 кгр. од 11 ф. 60 нов. до 12 фор. 10 нов.

Проја, квоћа по хектолитру од — до — цена од 100 кгр. од 5 ф. 30 н. до 5 ф. 80 н.

Маст, 100 кгр. 49 ф. — н. до 49 ф 50 н.

Сланина, 100 кгр 40 ф. 50 н. до 41 ф. 50 н.; сушена 46 н. до 46 фор. 50 н.

Шљиве, босанске 100 кгр од 14 ф. 50 н. до ф. 28.50 н.; славонске 100 кгр. 18 ф. 50 н. до 19 ф. — нов.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

28. новембра (10. децембра) 1899.

Дукати	5 ф. 70 н.
Наполеондори (20 франака)	9 ф. 58 н.
Угарска златна рента	116 ф. 25 н.
Угарска крунска рента	95 ф. — н.
Аустријска златна рента	116 ф. 25 н.
Немачке државне марке (од 100 мар.) . .	59 ф. 02 н.

Рачунски извештај

о добровољним прилозима за сирочад пок. Глише Бајшевог, учитеља ковиљ-сент-иванског.

Године 1881. умро је Глиша Бајшев, учитељ ковиљ-сент ивански и оставио за собом петоро малолетне дечице: Душана, Даницу, Нијаду, Светозара и Драгољуба. Најстарије је било од 12 година, а најмлађе од 2 године. Остала је уз њих и мајка, која их је напустила првих дана, а после кратког времена и она умре.

Покојни Глиша Бајшевић није био стекао права на мировину, те и деца нису имала помоћи ни с које стране. Смилује се на њих садруг покојников г. Живко Пауновић, учитељ и прими децу к себи за неко време, но одмах изда проглас на народ за прикупљање прилога и скупи до близу 250 фор. На брзо затим дође исти у Нови Сад и његовом молбом образује се овде одбор за прикупљање прилога за ову сирочад. У одбор су ушли поред Ж. Пауновића, г.г. Милан А. Јовановић, професор, Урош Лугумерски и Љубиша Михајловић, учитељи и ја потписани. Одбор тај изда нов проглас у 169. броју „Заставе“ од 1881 г. и прикупи на тај начин са оним горњим приловима, што је г. Пауновић скупио, 810 ф. 49 н. а. вр., које је јавно признато у бројевима „Заставе“ 169. 174. 187. 193. 194. 195 из 1881 год. 1. 2. 4. 10. 23. 30. и 169 из 1882 г. На улоге, који нису одмах издавани, утекло је интереса од 1881. до краја 1890. г., кад се сав новац подигао и потрошио, 174 ф. 97 н. а. вр. Према томе је било целокупно примање **985 ф. 91 н.** Од тога је издато на издржавање те деце, поглавито деди њиховом Јовану Етинском из Мошорина и односно па удају Данице, од 1882. до краја 1890. г. **987 ф. 82 н.** те по томе више са 1 ф. 91 н. а. вр. Деца су до сад сва жива, како чујемо, разудата или збринута и на пут изведена.

Рачуни су вођени споразумно с одбором прегледани су и потписани од чланова горњег одбора и могу се од свакога, ко се за ово интересује, прегледати у архиви овдашње срп. правосл. више девој. школе.

У Новом Саду, 30. новембра 1899.

Аркадије Варађанин,
управитељ, као благајник горњег одбора.

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Тражи се одмах један трговачки помоћник, који је помодну и мануфактурну трговину изучио и дуже времена сервирао у једној овећој радњи исте врсте. Српски и немачки мора познавати потпуно — по могућности талијански или мађарски. Првенство имају Срби. Понуде са сведоџбама и фотографијом треба слати потписаним.

Браћа Оборина
помодна и мануфактурна трговина
500 3—3 **Мостар** — Херцеговина.

ОБЈАВА.

Јављам п. н. публици, да од 3. (15.) децембра о. г. отварам радњу

ПЕЦИВА РАКИЈЕ ШЉИВОВИЦЕ, КОМОВИЦЕ И ВОЋА

у Ср. Карловци

и

ФАБРИКУ РУМА, ЛИКЕРА И СИРЋЕТА

у Новом Саду

и то под протоколном фирмом

МОРИЦ РАБШТЕРН.

Слободан сам се препоручити поштованој публици оним гласом, који сам стекао као **друг фирме А. Рабштерна синови у Новом Саду.**

У НОВОМ САДУ, 26. новембаа (8. децембра) 1899.

506 1— **Мориц Рабштерн.**

ИЛИЈА ВЕРХОВАЦ
ВЕЛИКА ТРГОВИНА ВИНА
У МИТРОВИЦИ

потребује ДВА БИРТАША са јамчевином од 200 фор. и то у КУЗМИН и ЛЕЖИМИР од 1. јануара 1900. год. 501 3—3

ПРОДАЈЕМ

из слободне руке од најбоље земље одма до вароши Шапца (Србија) и то **50 лана**ца у једном комаду, са **кућом, шљивиком и баштом.** Цена умерена, за готов новац. Ко има вољу да купи, нека лично дође, да се о свему увери. Понуде прима сопственик.

Лука Јоцковић.
1—3 505 у Шапцу, на Бандери у Аритевој кући.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваревић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.